

BOKMÅL

Astrid Brennhagen

Samfunnsfag

Mellomtrinnet og grunnskole for voksne

HISTORIE
GEOGRAFI
SAMFUNNSKUNNSKAP

Arbeid med ord læremidler A/S

Pb. 7085, Vestheiene, 4674 Kristiansand

Tlf.: 38 03 30 02 Faks: 38 03 37 75

E-post: sven@arbeidmedord.no

Internett: www.arbeidmedord.no

Samfunnsfag for mellomtrinnet og grunnskole for voksne

Forord

Samfunnsfag for mellomtrinnet og grunnskole for voksne er utarbeidet med tanke på minoritetsspråklige elever som ikke har bodd lenge i Norge. Boka vil også passe for andre elever med behov for tilpasset opplæring.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 har vært utgangspunkt for arbeidet med denne permen. Et utvalg av kompetansemålene etter 7. trinn er foretatt. Emnene er fordelt på historie, geografi og samfunnskunnskap.

Tekstene i permen er komprimerte og skrevet i et enkelt språk.

Oppgavene til tekstene er på ulike nivå og muliggjør differensiering. Noen av oppgavene er tenkt som øving i å lære nye ord og å bruke ordene i ulike sammenhenger. Elevene må forholde seg til teksten for å kunne svare på oppgavene, og på denne måten kreves det at elevene leser teksten flere ganger. En del av oppgavene er enkle slik at også svake elever vil kunne oppleve en følelse av mestring. Målet med oppgavene er at elevene skal utvide ordforrådet sitt samtidig som de tilegner seg nytt fagstoff.

Det er utarbeidet fasit til oppgavene. Når elevene får tilbake oppgaver som er rettet, kan det i mange tilfeller være en fordel at de også får fasiten.

Tekstene bør suppleres med bilder, illustrasjoner, diagrammer o.a. som lærer viser klassen ved hjelp av projektor.

August 2009,

Astrid Brennhagen

Historie

Vikingtiden (880 – 1050)

I dette kapitlet kan du lese om vikingenes reiser til andre land, om gudene deres og om hvordan Norge ble samlet til ett rike under én konge. Du får også vite hvordan Norge ble et kristent land.

Vikingenes reiser

På denne tiden lærte folk å bruke seil, og skipene var raske og kunne seile i høye bølger. Vikingene reiste til De britiske øyer, Island, Grønland og Amerika. Mange reiste også på elvene sørover i Europa. Mennene dro tidlig om våren og kom tilbake om høsten. Kvinnene lagde mat, brygget øl og lagde klær som mennene hadde med på reisene. Når mennene var ute på reise, var det kvinnene som bestemte hjemme.

Guttene ble trent opp til å bli gode krigere. De lærte å fekte, skyte med pil og bue og kaste spyd. Vikingene måtte også være flinke til å ro, ri, seile, svømme, løpe og gå på ski.

Vikingene røvet gull og sølv fra kirker og tok mennesker som slaver. Dette førte til at folk i mange land var redde for dem. Vikingene var flinke håndverkere og dyktige handelsfolk. De grunnla byer både hjemme og i utlandet.

Vikingenes guder

Vikingene trodde at jorda var en flat, rund skive. Midt på skiva lå Åsgard der gudene bodde. Utenfor Åsgard lå Midgard

der menneskene levde. *Odin* var den viktigste guden. Han var krigsguden. De krigerne som ble drept, kom til Valhall som var Odins bolig. Der kunne de krige, spise, drikke og hygge seg med pene kvinner.

Tor var sønnen til *Odin*. Når det var tordenvær, trodde folk at det var *Tor* som reiste over himmelen i en vogn og slo med hammeren slik at det ble lyn og torden.

Frøy var guden for fred og fruktbarhet. Folk ba til *Frøy* når de ville slippe krig og når de ønsket seg mer korn og kjøtt på gården. Søsteren hans, *Frøya*, var kjærlighetsgudinne. Når folk var forelsket og ville ha barn, ba de til *Frøya*.

Folk i Norden hadde fester og ga gaver til gudene. De slaktet hester og andre dyr og tømte blodet i store kar. Blodet ble sprutet på mennesker og dyr mens kjøttet ble spist. Det var vanlig å drikke øl til dette måltidet. Vikingene kalte det "å blote".

Harald Hårfagre

Før Norge ble samlet til ett land, var det mange små konger som bestemte over større eller mindre områder av landet. *Harald Hårfagre* samlet Norge til ett land på 800-tallet. Norge var selvstendig til midten av 1300-tallet.

Harald Hårfagre sa at han ikke skulle klippe eller vaske håret før han hadde samlet Norge til ett land. Det var derfor han fikk navnet *Hårfagre*.

Olav den hellige

En av de mest kjente kongene i Norge het Olav, og han ble etter hvert kalt *Olav den hellige*. Olav ble kjent med kristendommen da han var i Frankrike. Her ble han også døpt. Olav ville at Norge skulle bli et kristent land, og han brukte vold og makt for å kristne folk. Mange av bøndene som ikke ville bli kristne, måtte gi opp og ble døpt.

I slaget på *Stiklestad 29. juli 1030* ble Olav drept. Etter at han var død, ble han en hellig person for mange. Folk fortalte historier om ting som hadde skjedd med liket¹. En blind mann hadde fått Olavs blod på fingrene. Da den blinde mannen gned seg i øynene med blodet til Olav, kunne han plutselig se. Folk fortalte også at da liket til Olav ble gravd opp etter et år, hadde negler, hår og skjegg vokst. Biskopen² bestemte at Olav skulle være en hellig mann, og liket ble lagt i en kiste i en kirke i Trondheim. Mange pilegrimer³ reiste til Trondheim for å få hjelp og trøst. Mange fortalte at de ble friske når de besøkte Olavs grav. Nidarosdomen, som er Norges største kirke, ble bygd til minne om Olav.

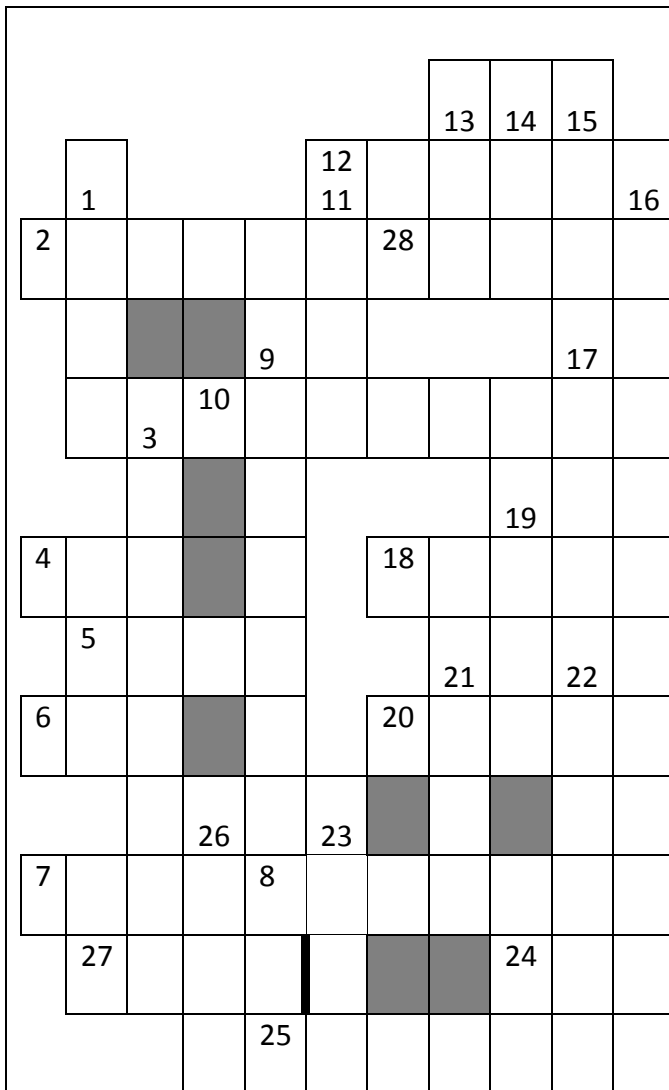
¹ lik = død kropp

² biskop = sjef for prestene

³ pilegrim = en som reiser til et hellig sted

Vikingtiden. Oppgaver

Kryssord

Hjelpeord:

SLITEN, LE, VIKINGTIDEN, HARALD, PIL, MAT, LAM, PILGRIM, LIK, OG, BISKOP, NI, ODIN, SALT, SØR, VOKST, VÅR, OLAV, TOR, BRITISK, TI, FRØY, STI, RO, ØL, HUS, DRA, LILLE.

- 1) årstid
- 2) blitt lengre
- 3) en som reiser til et hellig sted _ _ _ E _ _ _
- 4) ni
- 5) død kropp
- 6) +
- 7) vikingene skjøt med ... og bue
- 8) kongenavn
- 9) sjef for prestene
- 10) engelsk
- 11) Odins sønn
- 12) gud for fruktbarhet og fred
- 13) bruke årer
- 14) vikingene drakk ..
- 15) to vokaler
- 16) tida fra 880–1050
- 17) liten vei
- 18) krigsguden
- 19) reise
- 20) har vi i maten
- 21) himmelretning
- 22) en liten gutt – den ...gutten
- 23) bolig
- 24) smile
- 25) trøtt
- 26) barn til sau
- 27) næring
- 28) kongenavn

Vikingtiden. Oppgaver

Skriv ordene på riktig sted (*spyd, sverd, Odin, seile, svømme, gevær, løpe, ri, pil og bue, Tor, Frøy, Frøya*)

VÅPEN	VERB	GUDER

Hvilket ord skal ut? Se eksemplet

1	øl	K	Island	P	Grønland	Æ	England	B	1	K
2	fekte	G	skyte	V	slåss	R	gull	I	2	
3	Harald	E	Olav	S	samlet	R	Håkon	L	3	
4	Frøya	K	hest	X	høne	V	ku	J	4	
5	negl	T	hår	H	skjegg	O	friske	E	5	

Sett inn bokstavene

NIDAROSDOMEN ER NORGES STØRSTE
 1 2 3 4 5

Skriv inn riktig ord (*blind, døv, stum, lam*)

En som ikke kan snakke, er

En som ikke kan se er,

En som ikke kan høre er,

En som ikke kan gå er,

Vikingtiden. Oppgaver

Skriv antonymer (ord som betyr det motsatte)

friske - stygge -
minste - nordover -
seinere - hjemme -

(borte, tidligere, største, syke, pene, sørover)

Bytt ut de uthevede verbene og skriv dem i presens

På denne tiden **lærte** folk å bruke seil, og skipene **var** raske og **kunne** seile i høye bølger. Vikingene **reiste** til De britiske øyer, Island, Grønland og Amerika. Mange **reiste** også på elvene sørover i Europa. Mennene **dro** tidlig om våren og **kom** tilbake om høsten. Kvinnene **lagde** mat, **brygget** øl og **lagde** klær som mennene **hadde** med på reisene.

På denne tiden folk å bruke seil, og skipene
..... raske og seile i høye bølger.
Vikingene til De britiske øyer, Island, Grønland og
Amerika. Mange også på elvene sørover i
Europa. Mennene tidlig om våren og
..... tilbake om høsten. Kvinnene
mat, øl og klær som
mennene med på reisene.

(er, lærer, lager, brygger, har, er, kan, reiser, drar, kommer)

Vikingtiden. Oppgaver

Skriv riktig ord til hver forklaring (*pilegrim, vikingtiden, seilbåt, Åsgard, Midgard, Odin, lik, Frøya, Valhall, slave*)

tiden mellom 880 og 1050	
båt med seil	
menneske som andre eier	
stedet der gudene bodde	
stedet der menneskene bodde	
krigsguden	
Odins bolig	
kjærlighetsgudinne	
død kropp	
en som reiser til et hellig sted	

Svar på spørsmålene

1) Når var vikingtiden?

2) Hvor reiste vikingene?

.....

3) Hvem samlet Norge til ett land?

4) Hvem kristnet Norge?

5) Hva heter Norges største kirke?

6) Hvor ligger Norges største kirke?

Vikingtiden. Oppgaver. Fasit

Skriv ordene på riktig sted (*spyd, sverd, Odin, seile, svømme, gevær, løpe, ri, pil og bue, Tor, Frøy, Frøya*)

VÅPEN	VERB	GUDER
<i>spyd</i>	<i>seile</i>	<i>Odin</i>
<i>sverd</i>	<i>svømme</i>	<i>Tor</i>
<i>gevær</i>	<i>løpe</i>	<i>Frøy</i>
<i>pil og bue</i>	<i>ri</i>	<i>Frøya</i>

Hvilket ord skal ut? Sett inn bokstavene

NIDAROSDOMEN ER NORGES STØRSTE K I R K E
1 2 3 4 5

Skriv inn riktig ord (*blind, døv, stum, lam*)

En som ikke kan snakke, er stum

En som ikke kan se, er blind

En som ikke kan høre, er døv

En som ikke kan gå er, lam

Skriv antonymer (ord som betyr det motsatte)

friske - syke stygge - pene

minste - største nordover - sørøver

seinere - tidligere hjemme - borte

Bytt ut de uthevede verbene og skriv dem i presens

På denne tiden lærer folk å bruke seil, og skipene er raske og kan seile i høye bølger. Vikingene reiser til De britiske øyer, Island, Grønland og Amerika. Mange reiser også på elvene sørover i Europa. Mennene drar tidlig om våren og kommer tilbake om høsten. Kvinnene lager mat, brygger øl og lager klær som mennene har med på reisene.

Vikingtiden. Oppgaver. Fasit

Skriv riktig ord til hver forklaring

tiden mellom 880 og 1050	<i>vikingtiden</i>
båt med seil	<i>vikingtiden</i>
menneske som andre eier	<i>slave</i>
stedet der gudene bodde	<i>Åsgard</i>
stedet der menneskene bodde	<i>Midgard</i>
krigsguden	<i>Odin</i>
Odins bolig	<i>Valhall</i>
kjærlighetsgudinne	<i>Frøya</i>
død kropp	<i>Frøya</i>
en som reiser til et hellig sted	<i>pilegrim</i>

Svar på spørsmålene

- 1) Når var vikingtiden? *Fra 880 til 1050*
- 2) Hvor reiste vikingene? *Til De britiske øyer, Island, Grønland
Amerika og sørover i Europa*
- 3) Hvem samlet Norge til ett land? *Harald Hårfagre*
- 4) Hvem kristnet Norge? *Olav den hellige*
- 5) Hva heter Norges største kirke? *Nidarosdomen*
- 6) Hvor ligger Norges største kirke? *I Trondheim*